

נחלת יעקב יהושע

פרשת שלח תשפא | שנה ט' גליון תנה

רעזשוואלקע

כנפי בגדיהם לדורותם וגו', וראיתם אותם וזכרתם את כל מצות ה' וגו'.
ואין 'לדורותם' אלא 'לדור תם'. ואין 'תם' אלא יעקב, שנאמר (בראשית כה, כז) 'ויעקב איש תם', 'תם' מגזל, 'תם' מגלוי עריות, 'תם' משפיכות דמים.

לפיכך הביאוהו ונתנוהו אצל עול מלכות שמים, שהיא חמורה, שמתחילין 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד', ומסיימין 'ועשו להם ציצית' וגו'.
הא למדת שקלה שבמצות הרי היא כחמורה, וחמורה הרי היא כקלה.

תנא דבי אליהו (אליהו רבה פרק כז)

ברוך השם
בזכות יודישע תפלות
ממשיכים לראות שיפור
במצבו של אאמו"ר הרה"ח שליט"א
חיים חנניה יום טוב אלעזר ליפא
בן מלכה

נא להמשיך להרבות ולהעתיק
לרפואתו השלימה והמהירה
בתוך שאר חולי ישראל

בעת קריאת מודעה זו אנא עצור ואמור
לכה"פ קפיטל תהלים לרפואתו

מקושש בשבת, כי אין לובשים
תפילין בשבת

לכן תקנו מצות ציצית

והכניסוהו לקריאת שמע^א

כשהיו ישראל במדבר מה נאמר בהם (שלח טו, לב) 'ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת'.
אמר הקדוש ברוך הוא למשה: מפני מה חלל זה את השבת.
אמר משה לפניו: רבונו של עולם, איני יודע.

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: אני אומר לך, כי בכל ששת ימי חול יש לו לישראל תפילין בראשו ובזרועו, ורואה אותם וחוזר ממעשיו. אבל עכשיו ביום השבת, שאין לו תפילין בראשו ובזרועו, לכן חלל זה את השבת.

באותה שעה אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה צא וברור להם מצוה אחת שיהיו נוהגים בו בשבתות ובימים טובים.
זה מצות ציצית, שנאמר (שם, טו, לח - לט) 'דבר אל בני ישראל וגו' ועשו להם ציצית על

^א וזהו הסמיכות אחר פרשת מקושש פרשת ציצית.

רבונו של עולם, כת' בתפילין (בא יג, ט) 'למען תהיה תורת ה' בפיך', אילו הן תפילין, וצוית שלא לנושאם בשבת.^ב אילמלא היה נושאם היה נזכר מן השבת, ולא היה מחללו. אמר לו הקדוש: הריני קובע לך מצות ציצית, שעל ידה נזכרין מן המצות כמו תפילין, ונוהגת אף בשבת.

מחזור ויטרי (סוף הלכות ציצית, סימן תקי);
וכעין זה בדעת זקנים מבעלי התוספות
ובפירוש הרא"ש על התורה בפרשתינו

...

מין א' שאל אל ה"ר בנימן, שוטה מה לכם לעשות קשרים ולתלות ח' חוטין בכנפי כסותכם.

השיב לו ראה מה כתיב למעלה בפרשת מקושש, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, איך יזכרו ישראל מן השבת ואינו אלא יום אחד בשבוע.

מיד צוה לו הקדוש ברוך הוא פרשת הציצית, וכתוב בה (טו, מ) 'למען תזכרו', שהוא סימן שאנחנו עבדים להקדוש ב"ה, כאדם שעושה קשר ברצועתו להיות נזכר בדבר.^א וכדרך שהאדונים עושים סימן לעבדיהם בטליתם שלא יברחו. ומתוך

כך הקדוש ב"ה צוה לעשות ציצית לסימן זכירה לכל מצותיו. ולזה אמר 'וראיתם וזכרתם אותנו' וגו'.

וכן כתב הטור בהלכות ציצית (אורח חיים סימן כד):

אף על פי שאין אדם חייב לקנות טלית בת ארבע כנפות כדי שיתחייב בציצית אלא דוקא אם רוצה להתכסות בטלית בת ד' כנפות חייב להטיל בה ציצית מכל מקום טוב ונכון להיות כל אדם זהיר וזריז במצות ציצית שיהיה לו בגד קטן מצוייץ שילבש אותו כל היום כי עיקר מצותה על זכירת המצות, ובכל שעה ובכל רגע צריך לכך.

דוגמא לדבר, כאדם המזהיר לחבירו על ענין אחד, שקושר קשר באזויו כדי שיזכרו.

ועל כן יש בה ה' קשרים, כנגד ה' חומשי תורה. וארבע כנפים, שבכל צד שיפנה יזכור.

...

'וימצאו איש מקושש עצים' (טו, לב) ... ד"א למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית, שבשעה שאמר הקדוש ברוך הוא מקושש חייב מיתה, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אין לו פשע בדבר זה, שמא היה בדעתו שלא ישכח את השבת ולשמור המצות שהוא יום השבת ואינו נושא תפילין עליו, לפי שאין חייבין בתפילין, ולא היה לו פשע שמא שכח שהוא שבת, אמר הקדוש ברוך הוא למשה כבר התרו בו, שנאמר וימצאו ואמרו לו שבת ולא שמע, ולכן מחוייב סקילה, וממה שאמרת שאינו לובש תפילין אני אצוה לבני במצות שחייב להתעטף בציצית בשבת, ואז יהא מזכיר מצות שבת, כמו שנאמר (שם פסוק לט) 'וזכרתם את כל מצות ה'.'

מדרש אגדה, בובר (בפרשתינו)

...

בהגדת: למה נסמכה פרשת ציצית לפרשת מקושש. שבשעת שנתחייב מקושש על שחילל את השבת, אמר משה לפני הקדוש:

^ב בגמרא מנחות (לו, ב) דתניא 'ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה' (בא יג, י), 'ימים' ולא לילות, 'מימים' ולא כל ימים, פרט לשבתות וימים טובים, דברי רבי יוסי הגלילי...

רבי עקיבא אומר, יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימים טובים, תלמוד לומר (שם פסוק ט) 'והיה [לך] לאות על ירך [ולזכרון] (ולטוטפת) בין עיניך', מי שצריכין 'אות', יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות.

^א כעין מה שנקרא אצלינו א קניף אין גארטל.

וכן פירש הריב"א בפרשתינו בפירושו השלישי על 'וראיתם אותנו וזכרתם', בזה הלשון:

עוד יש לומר, למה הדבר דומה, לאדם ששולח לחבירו דברים, ואומר לשליח שיקשור עליו קשר, לסימן שלא תשכח הדברים, כשתראה הקשר.

שאנחנו מביטים בו זוכרים אנחנו מצות הקדוש ברוך הוא.

הדר זקנים

אמירה המסעדת את הלב

^וויאמר ה' אל משה^{טו} (טו, לה).

טעם שינוי פרשה זו שאמר 'ויאמר', מה שאין כן בכל התורה שבכולן הוא אומר 'וידבר'. יתבאר על פי מאמרם ז"ל (תנא דבי אליהו רבה כו) שאמרו כשראה משה מעשה המקושש אמר לפני ה': בימי החול לובשין ישראל תפילין וזוכרין המצוות, ביום השבת במה יזכרו.

והשיב הקדוש ברוך הוא: הריני נותן להם מצות ציצית שבה יזכרו וכו', עד כאן.

לזה אמר 'ויאמר', פירוש אמירה^י המסעדת את הלב^ה במבוקשו.

אור החיים הקדוש

להתעטף בשבת

בטלית או בגלימא

וענין ציצית, להיותו כי בראותו יזכור ולא יחטא.

ויש במדרש כי המקושש יצא בלא ציצית, ולא נזכר שהיא שבת.

^י אמירה הוא לשון רכה, כמו שאמרו בפרשת יתרו על הפסוק (יט, ג) 'כה תאמר לבית יעקב', ועוד.

^ה במה שכתב ה'אור החיים' הקדוש, שלשון 'אמירה' הוא לשון שמסעדת את הלב. יש לציין למה שכתב עוד פעם כזה, בפרשת בהר במצות השמיטה (כה, ב) על הכתוב 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם וגו' ושבתה הארץ וגו'.

ועמד על כפל הלשון, ושינוי הלשון 'דבר' 'ואמרת' -] כמו שעמד גם במקומות אחרים, כגון בריש פרשת ויקרא וריש פרשת קדושים ועוד].

וזה לשונו:

'דבר' וגו' 'ואמרת' וגו', טעם הכפל, לצד שיש במצוה זו ענין מניעת עבודת אדמה, והפקרת הפירות העולים מהאילנות וצמחי האדמה. כנגד מניעת עבודת האדמה והכנת הצלחתו

ולכן האדם צריך בשבת להתעטף בטלית או בסרביל או בגלימא.

ומצות ציצית היא צריכה יותר בצאתו לעסקיו, מבית הכנסת, כי בבית הכנסת אינו צריך כל כך זכרון.

והראיה, מההוא עובדא דמנחות (מד, א).

דרשות ר"י אבן שועיב (סוף פרשתינו)

חטא המקושש

שיצא ללא הרעזוואלקא בשבת

וכתב הר' אשר ז"ל, מנהג כל ישראל שלא לצאת בשבת בלתי מנעלים, ובלי טלית^י או גלימא^י.

והטעם כדי שיזכור שהוא יום שבת קדוש לאלהינו, ולא יבא לידי חלול שבת.

ועל זה חטא מקושש, על שלא נהג במנהג זה, ויצא בלא טליתו, ולא היה לו אות.

ועל כן נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית, כדכתיב (שלח טו, מ) 'למען תזכרו'.

אמר 'דבר' לשון קושי, כי הוא דבר שאין רצון אדם חפצה בו, לצד היותו מניעת הטוב. וכנגד הפקרת הצומח אמר 'ואמרת', כי הוא דבר שכל אחד ישמח בו, שיאמר 'ידו בכל'.

גם לצד ההבטחות שצוה בענין (שם פסוק כא) 'ועשת את התבואה לשלש השנים', אמר 'ואמרת', אמירה המסעדת את הלב.

^י מקור למה שנוהגים ללכת בשבת קודש עם הטלית ברחוב, גם בהליכתן וגם בחזירתן.

^י לשונו 'טלית או גלימא', מקור למה שנוהגים, שלובשים הרעזוואלקא בכל השבת קודש, זולת בשבת בבוקר שהולכים עם טלית, וכשיש טלית אינו צריך לגלימא, נלמעט בימי הקור שלובשו על הטלית במקום מעיל].

ויש אומרים טעם אחר, שבשעה שנתחייב המקושש מיתה, אמר משה לפני הקדוש ב"ה, רבונו של עולם, כתוב בתפלה (בא יג, ט) 'למען תהיה תורת ה' בפיק', וצוית שלא לנושאם בשבת, אלמאלי היה נושאם זה לא היה מחלל שבת, והיה נזכר מן המצוות.

אמר לו הקדוש ב"ה, הריני קובע מצות ציצית שתהיה נוהגת בשבת.

כל בו (הלכות שבת)

...

'למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי' (טו, מ), נסמכה פרשת ציצית לפרשת מקושש, לפי שכשנדון המקושש על שחלל שבת, אמרו ישראל היאך נוכל לעמוד על שמירת שבת, היום או למחר נתחייב מיתה כזה, שהרי ביום טוב הכר סימן בשמירתו, ומה שאין כן בשבת. לפיכך נתן להם מצות ציצית להתעסק בה בשבת^ח, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (...) כל ההולך בשבת בלא ציצית, כאילו מקושש עצים בשבת.

חזקוני

'קדשו במקושש וברכו בעטיפה'

יתבאר אצלנו מאמרם ז"ל בבראשית רבה פרשה י"א (פיסקא ב) על פסוק (בראשית ב, ג) 'ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו', וזה לשונו: רבי יצחק אמר, ברכו במן, וקדשו במקושש, וברכו בעטיפה, עד כאן לשונו.

^ח אולי זה רמז ומקור למה שנוהגים בשבת קודש ללכת מלובש בטלית, מביתו לבית המדרש, ומהבית מדרש לביתו, עד אחר קידושא רבה.

^ט כמו שפירשו רוב מפרשי המדרש.

^י הביא מהתוספות (בבא בתרא קיט, ב ד"ה אפילו קטנה) בשם המדרש, דכוונת צלפחד המקושש היה לשם שמים, שהיו אומרים ישראל, כיון שנגזר עליהם שלא ליכנס לארץ ממעשה המרגלים, שוב לא מחוייבים במצות, עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים, עד כאן לשונם.

ויש להבין, מה קשר יש להניי שלשה. ועוד האי עטיפה מאי היא, ואם כונתו על בגדי שבת^ט, היה לו לומר וברכו בבגדים נאים.

ואפשר על פי הקדמתנו^ז, ונקדים עוד מה שאמרו בילקוט פרשת שלח (רמז תשנ) וזה לשונו, תנא דבי אליהו, 'וימצאו איש מקושש'... אמר לו הקדוש ב"ה למשה צא וברור להם דבר שינהגו בו בשבת ובימים טובים, שנאמר 'ועשו להם ציצית' וכו', עד כאן לשונו...

וזהו שאמרו במאמר בראשית רבה הנזכר, 'ויברך אלהים את יום השביעי', ברכו במן, שיום השבת לא ירד מן להורות קדושתו, ועם כל זה אף שלא היה יורד המן בשבת, הוה סלקא דעתן דאותן שנגזרה גזירה עליהם שלא יכנסו לארץ, רבבות אלפי ישראל ששים רבוא, לא יהיו חייבים בקדושת שבת ובמצות, ולכן קדשו במקושש, אף שכונתו לשמים, והוי עבירה לשמה ונוטלין עליה שכר, מכל מקום נעשה רצונו לקדש שם שמים וליהרג להורות דחייבין במצות.

וזהו שאמרו וקדשו במקושש, וממעשה מקושש נמשך שברכו בעטיפה, דהיינו עטיפת ציצית^י, דעיקרו עטיפה, וכמו

ומרמז דבר זה בכתוב (בפרשתנו טו, לב) 'ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים', דלפום ריהטא הא דקאמר 'ויהיו בני ישראל במדבר' הוא שפת יתר. אך על פי הנ"ל ניחא, שמסיבה שהיתה הויה לישראל במדבר, ונגזרה גזירה למען יעמדו ימים רבים, לכן 'וימצאו איש מקושש', וכונתו כדי שיזהרו במצות אף אם אינם נכנסים לארץ.

^י ה'בני יששכר' פירש כן מדיליה ב'אגרא דכלה' בראשית (ד"ה וקדשו במקושש). והרחיב הדבר ב'בני יששכר' (שבתות ג, ד), עיין שם.

שתקנו נוסח הברכה להתעטף בציצית,
כדי שהציצית תגן שלא לחטוא בשבת...
ראש דוד י', פרשת פינחס

'מקדש השבת ומברך שביעי'

'ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו'. חקר הרב המו' כמהר"ר אברהם ישראל זלה"ה, דבנסח ברכה מעין שבע תקנו 'מקדש השבת ומברך הז', ואמאי שינו מהכתוב דהקדים ברכה לקדושה. ויראה לי ההדיוט כמו שאמרו בבראשית רבה (יא, ב) ברכו במן וקדשו במקושש וברכו בעטיפה, ונתבאר אצלנו בס' הקטן 'ראש דוד' פרשת פנחס י', דברכו בעטיפה היינו שמחטא מקושש ציוה להתעטף בציצית.

אם כן 'ברכו במן', מאי דהוה הוה. ובברכה מעין ז' נקט 'מקדש השבת' במקושש, 'ומברך הז' בעטיפה, והוא כסדר.

ועוד, דציצית אינו נוהג בלילה, לכך הקדים קדושה דמחלל שבת במיתה כמקושש, וברכו במצות ציצית כמו שאמרו ז"ל, ודוק היטב כי קצרת.

פני דוד, בראשית (אות לח)

...

[כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן, והקדוש ב"ה השיבה כהוגן, שנאמר (הושע ו, ג) 'ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מצאו ויבא כגשם לנו', אמר לה הקדוש ב"ה] את שואלת דבר שפעמים מתבקש [ופעמים אינו מתבקש, אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם, שנאמר (שם יד, ו) 'אהיה כטל לישראל'] (תענית ד, א).

צריך להבין מה ענין דמיון הגשם והטל בנמשל.

^{יב} להחיד"א.

^{יג} הובאו דבריו בדיבור הקודם.

ונראה לי בס"ד, שישראל שאלו שיהיו נשפעים על ידי מצות תפלין כח משלשה אותיות שם שדי הרמוזים בו, ורמזו זה באותיות 'גשם', שהוא 'שם ג', דהיינו שם שדי, שיש בו שלש אותיות.

ואמר לה את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש, כי מצוה זו של תפלין שאת מבקשת בעבודה היא ביום ולא בלילה, וגם אינה בשבתות וימים טובים, ומאחר דאינה תמידית אין השפע המשתלשל בעבורם תמיד.

אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם, שנאמר 'אהיה כטל לישראל', והענין הוא דאיתא במדרש, 'וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת' (שלח טו, לב), אמר הקדוש ב"ה למשה מפני מה חלל זה את השבת, אמר משה רבונו של עולם איני יודע, אמר הקדוש ב"ה למשה אני אומר לך, כי בכל ששת ימי החול יש לישראל תפלין בראשו ובזרועו ורואה אותם וחוזר ממעשיו, אבל עכשיו ביום השבת שאין לו תפלין בראשו ובזרועו לכן חלל זה את השבת. באותה שעה אמר הקדוש ב"ה משה צא וברר להם מצוה אחת שיהיו נוהגים בה גם בשבתות וביו"ט, ואיזה זה מצות ציצית, שנאמר (שם פסוק לח) 'דבר אל בני ישראל' וכו', עיין שם.

לכך אמר להם 'אהיה כטל לישראל', שאשפיע לכם כח ושפע טוב בעבור מצות ציצית שרמזו בה מספר ט"ל, שיש בכל כנף ט"ל כריכות כמנין ה' אחד, וכמנין ט"ל אותיות דשם אהי"ה דההי"ן בפשוט ומילוי ומלוי המלוי כמו שאמר האר"י ז"ל בשער הכונות, וזו היא מצוה תמידית בימים ובלילות בטלית קטן וגם בשבתות וימים טובים, ועל ידה תהיה השפעה שלכם תמידית מט"ל הנזכר, וגם מן ט"ל אותיות של עסמ"ב יד.

בן יהוידע

^{יד} עסמ"ב, הוא ראשי תיבות של ארבע צירופי השמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, שביחד הם ל"ט אותיות.
וזה סידרן:

שינהגו בו בשבת וביום טוב, שנאמר (שלא טו, לח) 'ועשו להם ציצית' כו'.

ובזה פירש הרב 'ראש דוד' בפרשת פנחס טו... וממעשה זה דמקושש נמשך שברכו בעטיפה, דהיינו עטיפת ציצית, דעיקרו עטיפה, וכמו שתקנו נוסח הברכה להתעטף בציצית, כדי שהציצית תגן שלא לחטוא בשבת... ושפתיים ישק.

והיינו בטלית גדול, שהוא בעטיפה, ורואה אותו. מה שאין כן בטלית קטן.

ונפקא מינא... מבחורים שלא ללבוש טלית גדול בחול, בשבת צריכין ללבוש מטעם האמור...

יפה ללב טו (חלק ה סימן ח אות ב)

כלאים בציצית בשבת

בראש יוסף' לה'פרי מגדים' (ביצה טו, א) כתב דהאירו עיניו מן השמים, דבשבת וביום טוב אסור ללבוש בגד כלאים עם ציצית, למרות שבימות החול ידוע שמצות עשה של ציצית דוחה לא תעשה של כלאים.

כי המרדכי מביא סברא (הובא במגן אברהם וטורי זהב סימן יג) דבמצות ציצית לא אמרה תורה לא תלבש בגד של ד' כנפות בלא ציצית, אלא אמרה שיש מצות עשה להטיל ציצית על בגד שלובשו ויש בו ד' כנפות. אך בשבת הרי אסור לקשור ולהטיל בו ציצית, ממילא אין איסור בלבישתו, ולכן אם נפסקה הציצית בכרמלית או בביהכ"נ מותר ללבושו, כי אף אם יש בזה איסור דרבנן יש כנגדו כבוד הבריות.

ולפי זה מסיק הפרי מגדים, דממילא בחול מותר להטיל כלאים בציצית דעשה דוחה לא תעשה, מה שאין כן בשבת דאסור לקשור ושרי מהתורה ללבוש בלא ציצית כסברת המרדכי, ממילא אסור ללבושו דליכא עשה.

יש בו רק שני אותיות באות ו"ו, אז הוא תשע אותיות, ביחד שלושים ותשע.

טו הובאו דבריו לעיל.

טו להג"ר רחמים נסים יצחק בהג"ר חיים פאלאג'י ז"ל.

לא לצאת לרחוב בלי מלבוש מיוחד לשבת

טוב ליזהר שלא לצאת בשבת כמו שהוא יוצא בחול, בלתי מלבוש או תכשיט אחד שיזכור על ידו שהיום שבת, ולא יבא לחללו.

שולחן ערוך הרב (שא, יד)

לדקדק יותר בציצית בשבת

[וטוב ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש] טלית קטן כל היום, [כדי שיזכור המצוה בכל רגע... (שולחן ערוך אורח חיים כד, א)].

והמדקדקים נזהרים שלא לילך ד' אמות בלא ציצית...

ובשבת ידקדק יותר במצוה זו. וראיה ממדרש תנא דבי אליהו (אליהו רבה פרק כו), בפסוק (שלא טו, לב) 'וימצאו איש מקושש', הביאו בילקוט פרשת שלח לך (רמז תשנ).

לכן באם אפשר יהיה בגד שבת שלו מצויץ.

מקור חיים, לה'חוות יאיר'

גם בחורים יתעטפו בשבת בטלית

עיי' מה שכתב ה'מגן אברהם' [סימן ח] ס"ק ג, משמע בקדושין דף כ"ט (עמוד ב) שבחור שלא נשא אשה לא היה מכסה ראשו בטלית אפילו הוא תלמיד חכם. [ובדף ח' (עמוד א) איתא, דמי שאינו תלמיד חכם, אפילו נשוי, לא היה מכסה ראשו, עיי' שם].

על כרחך היינו בחול, שמניח תפילין. אבל בשבת ויום טוב, דלא יש תפילין, צריך שיתכסה בטלית שבת קודש.

דאיתא בילקוט סימן תשנ, וזה לשונו, תנא דבי אליהו 'וימצאו איש מקושש'... אמר לו הקדוש ב"ה למשה צא וברור להם דבר

יו"ד ה"י וי"ו ה"י [העולה בגימטריא ע"ב], יו"ד ה"י וא"ו ה"י [העולה ס"ג], יו"ד ה"א וא"ו ה"א [העולה מ"ה], יו"ד ה"ה וי"ו ה"ה [העולה ב"ן]. ובסך הכל הם לט אותיות, כי הם ארבעה צירופים של עשר אותיות, והצירוף השלישי

הם, ובכל כנף יש (כ"ו קשרים) [ה' קשרים ד' חוליות וד' חוטים], שהם מספר (כך) [בן]. וידוע מה שאמרו רז"ל שעל ידי צלפחד היה סיבה שתנתן פרשת ציצית לישראל, לכך נסמכה פרשת ציצית למקושש דאיתא בילקוט (שלח רמז תשנ), תנא דבי אליהו, 'וימצאו איש מקושש'...

נמצא מכח מעשה אביהן היתה סיבה שנתנה ציצית לישראל, שהיא מסוגלת לבנים, לכך זכו להתעבר ולהוליד בנים.

בן יהוידע

בגד עליון אצל בני ישראל

הוא בגד של כבוד ויקר

משא"כ אצל אומות העולם להיפך

ועל פי זה תבין מה שאמר הרב הקדוש מה"ר רבי פינחס הנ"ל [- מקאריץ] וצוק"ל, אשר יכול האדם להתבונן המבחן מה בין ישראל לגוי ממנהגיהם, דמנהג ישראל שהבגד העליון (הנקרא טווליק"ק או איי"ן הו"ל בלשון אשכנז) הוא להם בגד כבוד ולבוש יקר. וכשהולך איש נכבד לבית הכנסת או אפילו אל בית אדם חשוב, הולך דוקא מלוכש בבגד העליון, כי זה כבודו.

ואצל הגוים הוא בהיפך, אפילו כשהוא מלוכש באיזה בגד עליון שקורין אייב"ר רוק"ק מחמת הקור וכיוצא, בהליכתו לבית שרים נכבדים מפשיט מעליו את הבגד העליון, כי הוא להם לחרפה י"י.

דבבואה דבבואה לית להו (יבמות קכב, א), בסוד (בראשית ג, א) 'והנחש היה ערום'.

וכן כתב גם לקמן (אות קעז):

ישראל יש להם יותר מקיפין מהאומות, ולכן כשהולכים לבית הכנסת צריך לילך בסודר עליון.

ואומות בהיפך, כשהולכין אצל שר משליכין מעליהם הסודר העליון.

כי הם מסיטריהו דבבואה דבבואה לית להו (יבמות קכב, א).

ה'כלי חמדה' (סו"פ שלח סימן ה) מקשה על דברי ה'ראש יוסף הנ"ל, מהמדרש שהבאנו בעניין סמיכות פר' מקושש לפרשת ציצית, דיוצא מדבריהם דעיקר מצות ציצית לא נתנה אלא עבור שבת, ואיך אפשר דבשבת ליכא למצוה דכלאים בציצית כלל. עיין שם.

...

בנות צלפחד זכו לבנים

שמצות ציצית שניתנה על ידי מעשה

אביהם, מסוגל לבנים

[בנות צלפחד... אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחותה מארבעים שנה. איני והא אמר רב חסדא, ניסת פחותה מבת עשרים יולדת עד ששים, בת עשרים יולדת עד ארבעים, בת ארבעים שוב אינה יולדת. אלא] מתוך שצדקניות היו נעשה להם נס כיוכבד (בבא בתרא קיט, ב).

פירש רשב"ם ז"ל (ד"ה ומשני מתוך) בטחו בזכותם שיעשה להם נס כיוכבד.

מקשים אמאי לא אמר שיעשה להם נס כשרה.

ונ"ל בס"ד, כי יוכבד היתה עדיין בחיים בימיהם, ודימו עצמן לה, ואין דרך לרמוז עצמן לדורות ראשונים הרחוקים הרבה מדורם.

ועוד איך ידמו עצמן לאמנו הראשנה שבאמהות.

ונ"ל דהגינה מצות ציצית עליהם, כי ידוע דמצות ציצית מסוגלת לבנים, לכן ד' כנפות

י" ב'אמרי פינחס' (חלק א, מערכת תורת האדם אות קסו) כתב, בזה הלשון:

אמר [- הרב הקדוש רבי פינחס מקאריץ וצ"ל], בבגדים יש רזין דאורייתא, דבגדים הם מקיפין של אדם...

ולכך יהודי ההולך אצל שר, צריך לילך ביופא או טיזליק, ואם לאו הוא כועס עליו.

וכשהשר הולך אצל שר אחר, משליך מעליו המלוכש העליון, שפושט תחילה מעליו המקיף, ובעצמו אינו יודע מפני מה.

ואמר הרב הקדוש הנ"ל, כי זהו הטעם, דישאל יש להם אור מקיף, וזהו כבודם ותפארתם, מה שאין כן הגוים אין להם מקיף, (כמש"ל בסוד 'והנחש היה ערום'), הבן.

בני יששכר (מאמרי חדש תשרי מאמר י', ז בהגהה)

כשצריך לנסוע לפיקוח נפש בשבת יסע בבגדי שבת

שמעתי שהרב הקדוש רבי שלום מבעלז זצוקללה"ה אמר, שאם מזדמן חלילה ל"ע שמחוייב איש ישראל לחלל שבת, לנסוע עם איזה חולה או ענין אחר, מהראוי שיסע בבגדי שבת.

ובא למסקנא זאת על פי נסיון ממעשה שאירע בגליל שלו.

כי בעיר בעלז היה חולה מסוכן ל"ע, וצוה הרב הקדוש ז"ל לנסוע עמו ביום שבת

וכל המנהגים שלהם בהיפך, הכתיבה שלהם משמאל לימין, ובכתיבה גופא אין להם ימין. והקרסים שבבגדים שלהם גם כן משמאל לימין...

^י בדומה לזה מסופר אודות היהודי שבא בשבת חזון עם התפילין לבית המדרש, כי ראה את הרב הולך בבגדי חול [דיש מקומות שאין מחליפים בשבת חזון לבגדי שבת].

וכה מסופר ב'דבר יום ביומו' (ליום ד אב; צד, א) בזה הלשון:

ובימי נעורי בקרתי הפעם בשבת חזון את פני מרן הגאון רבן של כל בני הגולה מ' יוסף שאול נאטאנוזהן זצ"ל אבד"ק לבוב, ששבת אז בחוץ לעיר, והלך כמהגו בבגדי חול, וכובע שער של חול (ספאדעק) בראשו, ואנכי לא החלפתי שמלות של שבת כמנהג האנשים המסתופפים בצל צדיקי הדור, והלך עמי בחוץ בדרך, ודבר עמי ארוכות וקצרות, והתלונן על אמור"ר הגאון האבד"פ

קודש לרופא גדול... וצוה הרב הקדוש להמו"ץ שלו שיסע עמו. וכן היה.

כאשר הגיע סמוך לכפר אחד, עמד שם בחוץ איש אחד שהיה דר בהקרעטשמי - בית מזיגה, וכאשר ראה מרחוק שהמו"ץ מבעלז נוסע, הבין שבודאי טעה בחשבונו, והיום יום ו' או יום א, ולא שבת.

ותיכף רץ לתוך ביתו וחטף את הטישטיכער - [מפות השולחן] מהשולחנות, כדי שלא יכיר המו"ץ שטעה בחשבונו, וסבר שהוא שבת.

וגם צוה לאשתו שתאפה בחפזון בהבאק אויווען - [תנור], ולקח את הפאקי - [מקטרת] און ער האט זיך שטארק פאררייכערט - [ועישן הרבה], ויצא לחוץ ועמד על פתח ביתו ועישן.

הכל כדי שלא ירגיש המו"ץ בטעותו י"י.

כשהגיע המו"ץ לביתו, וראה את האיש, התחיל לצעוק בקול: שבת היום.

פרעמישלא ז"ל בעל 'בית יצחק', שאינו נוהג את עצמו כמנהג אבותיו לילך בספאדעק בשבת זה, כי אם בשטראמיל כדרך החסידים בזמניו.

ואנכי המלצתי בעדו: הלא שבת היום לה'. והוא צעק: וכי אכשיר דרא.

בנתיים ישבתי עמו לנוח, ובא איש המוני אליו, ואמר לו: השמע רבנו מה נעשה בעיר, בבית הכנסת.

והוא החריד, ואמר: מה נעשה. והשיב לו: פלוני בא היום לבית הכנסת, ותיק של תפילין בידו. התאספו עליו ההמון וצעקו: הלא שבת היום. והתנצל, כי ראה בחלונו את הדיין הלך לבית הכנסת עם הספאדעק, שכח ששבת היום.

ונפל חוכא בפומי, כי צעיר הייתי, ולא יכולתי להתאפק.

והוא צעק: ידעתי שרצונכם היה שיגזרו שלא לילך בספאדעק בשבת, וזאת לא תהיה.

השיב לו האיש, אונז קענען מיר שוין די שטעטישע חכמות]- אנו מכירים מכבר את חכמות בני הכרכים]. והתחיל המו"ץ לדבר עמו, עד שהאמינו שהוא שבת.

ומזו המעשה פסק הרב הקדוש הנ"ל]- מרן מהר"ש זי"ע[שילכו בבגדי שבת.

חמדה גנוזה י"ט (חלק ב מערכת מרן מהר"ש זי"ע)

על ידי השטריימל נזכר שהוא פסח וניצל מאיסור חמץ

מרן מהרי"ד זי"ע אף היה מעורר ומזרז את החסידים, שיחבשו את השטריימל גם בימי חול המועד ^ב, בהוסיפו שדבר גדול וחשוב הוא עד מאוד, שכן על ידי ההידור בקפידא זו ניצל פעם יהודי מאיסור כרת. וכך סיפר כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע:

יהודי סוחר שהיה רגיל לעסוק במסחר עם הפריצים, נאלץ פעם לנסוע בחול המועד פסח לביתו של פריץ אחד, לצורך עסקיו, שכן היה זה דבר האבד והפסד מרובה, המותרת בימי חול המועד, ונסע לשם כשהוא לבוש בבגדי שבת כנהוג.

אמנם בהגיעו לבית הפריץ התבייש קצת ליכנס אליו כשהוא חבוש בשטריימל לראשו, ולכן פשט את השטריימל והצניע אותו בחיקו, וכך נכנס לביתו של הפריץ. השניים פתחו במשא ומתן, ומתוך כך שקע החסיד כל כולו במסחר.

בסיום עיסקת המסחר כאשר נגמר העסק בטוב, כיבדו הפריץ לשתות כוס שכר של חמץ. הסוחר שהיה שקוע בעסקיו, שכח לשעה קלה כי פסח היום, וכבר הושיט את ידו ליטול את כוס השכר ולברך עליו ולשתותו.

י"ט כן סיפר גם מרן מהרי"ד זי"ע להריוויצ'ער רב הג"ר צבי יאיר ז"ל, בעל 'חמודי צבי', כמסופר בהקדמה לספרו.

אך כמנהג חסידים ואנשי מעשה, שאין מוציאים מפיהם דבר שבקדושה ללא שני כיסויים על ראשם, ומקפידים להתעטף בכובע טרם שמברכים ברכה. הכניס את ידו לחיקו כדי להוציא את כובעו ולחובשו ולברך על השיכר, ומששלף את השטריימל מתוך חיקו והבחין בו נזכר מיד כי פסח היום, וברגע האחרון נמנע מלשתות את השכר, וכך ניצל מבעוד מועד מאיסור חמץ בפסח.

וסיים מרן זי"ע: נמצא, שבזכות ההקפדה שדקדק חסיד זה לחבוש את השטריימל גם ביומי חול המועד, נמנע ממנו מלעבור על העון החמור של אכילת חמץ בפסח, וחבישת השטריימל בחול המועד הצילתו מאיסור כרת.

[ובשולי הגליון (הערה צא) מוסיף:

גם כ"ק מרן מהר"א זי"ע כששוחח פעם עם גדול אחד אודות החשיבות של הלבוש היהודי והחסידים המקובל מדור דור, סיפר לו מרן עובדא מאלפת זו, וסיים מרן זי"ע:

רואים אנו מזה את גודל מעלתו של הלבוש החסידי, ועד היכן מגיע כוחו, שעל ידו ניצל יהודי מאיסור חמור כאכילת חמץ בפסח, ויש בכך שמירה מעולה גם לגבי איסורים אחרים.

הליכות הצדיקים (ערב שבת, בגדי שבת; עמוד רלד)

החסידים במחיצת רבוה"ק אין לובשים רעזשוואלקע

החסידים בכל ערי מושבותיהם, נוהגים להתפלל תפלת מנחה בערב שבת קודש ותפילת קבלת שבת עד אחר קידוש ^{כא}, מעוטפים במלבוש העליון ראשוואלקע.

^כ אף בצאתם לרחוב.
^{כא} וכן במנחה של שבת.

אמנם החסידים ששהו במחיצת רבותינו הקדושים, לא התעטפו עם ראזשוואלקע, בתפילות ליל שבת ויום טוב. ואילו יוצ"ח של רבותינו הקדושים לבשו ראזשוואלקע גם במחיצת רבותינו הקדושים. וכן גם חתנים...

הליכות הצדיקים (ערב שבת, תפילת מנחה בער"ש; עמוד שסד)

'אל תתהדר לפני מלך'

בפשטות הטעם לכך שבמחיצת רבותינו הקדושים לא לבשו החסידים מלבוש ראזשוואלקע, כי בגד עליון ראזשוואלקע נחשב לבגד חשוב ולא יצטלא דרבנן, ודרכו של תלמיד לפני רבו להוריד ולהפשיט את הבגד עליון מעליו, שזה מורה על הכנעה. ולכן לא לבשו החסידים באתרא דרבם מלבוש חשוב זה.

וכפי הידוע, שכאשר נסע פעם כ"ק מרן מהר"י זי"ע לליזענסק, להשטתח על ציונו של הרב הקדוש הרבי רבי אלימלך זי"ע, פשט שם את הראזשוואלקע, כיון שהחזיק עצמו כתלמידו של הרבי רבי אלימלך זי"ע, כנודע^כ. ואין זה ממדת דרך ארץ ללבוש בגד הנחשב לאיצטלא דרבנן בקרבת רבו.

וראה עוד בספר 'דברי חנה' (חלק ב עמוד ו), שכאשר הרב הקדוש ר' מנחם מענדל מפריסטיק זי"ע, חתן הרב הקדוש משינאווא זי"ע, הגיע פעם לקבל את פני מרן מהרי"ד זי"ע, כי אז טרם שנכנס אל הקודש פנימה פשט תחילה את מלבושו העליון ראזשוואלקע, ונכנס למרן בלי בגד העליון, באמרו: 'אל תתהדר לפני מלך'^כ.

הליכות הצדיקים (ערב שבת, תפילת מנחה בער"ש, הערה יז; עמוד שסד)

^כ מהמעשה עם החלום, ד"מה תצעק אלי'.

^כ לשון הפסוק במשלי (כה, ו).

וראה שם ב'אבן עזרא' שפירש:

...
'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת' (תצוה כח, ב). והנה אמרו חז"ל (שבת קמה, ב) מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצוינים מפני שאינן בני תורה. ונ"ל לפרש כי בשני דברים יש תועלת להיות מצוין בבגדים בחלוקא דרבנן, חדא כמו ר' יוחנן שקרא למנא מכבדותא (שם קיג, א), כי הוא לתפארת לתלמידי חכמים שיהיה מצוין בבגדיו נגד שאר העם. ועוד יש תועלת לאדם שמתוך שהוא מצוין בבגדיו לא שוכח מעלתו ומצבו, ואינו מתערב עם אחרים ואינו לומד ממעשיהם ותמיד נזכר בבגדיו.

וזה היה מעלת ישראל כי היו מצוינים במצרים^כ, ומכאן זה לא נתערבו בגוים.

אבל רבי יוחנן לא היה צריך בגדיו להזכירו כי בלאו הכי לא היה שוכח ולא התערב באחרים אשר אינם בדומה לו, ולכן קרא למנא רק מכבדותא, כי היה לובש בגדיו לכבוד ולתפארת.

ולפ"ז י"ל מפני מה ת"ח שבבבל מצוינים, דבעו"ה שם ליכא כבוד התורה ואדרבא טוב שלא יוכר כי ת"ח הוא, אבל צריכים הם לזה שלא ילמדו ויתערבו בעמא דארעא, והיינו מפני שאינם בני תורה, היינו האחרים אינם בני תורה, או קאי על ת"ח שבבבל עצמם כי בן תורה יקרא מי שעוסק תמיד בתורה לא יפנה דעתו ממנה מאז לעולם, וכמו בן לאב הקשורים תמיד יחד ואין רגע שאינו אב לבנו, כן נקרא העוסק ומחשב תמיד בתורה "בן תורה", אבל לא כן אם רק קובע עיתים ועכ"פ לפעמים מבטל ופונה מעסק התורה ואינו הוגה תמיד בה, זה לא נקרא בן תורה. והנה ההוגה תמיד בתורה בודאי לא ישכח ולא יתערב באחרים, אבל הפונה לפעמים מעסק

'תתהדר', תהיה הדור במלבוש ומרכבה כמוהו.

^כ ואחד הדברים אמרו חז"ל שלא שינו את לבושם.

תורה צריך דבר המזכירו שלא יתערב ויעשה כמעשה אחרים. והיינו מפני מה ת"ח שבבבל מצוינים מפני שאינם בני תורה, וצריכים דבר המזכירים.

ואומר מעתה כי משבח את אהרן שלא היה צריך ללבוש בגדי כהונה כדי שיזכור על ידם להיות בקדושה יותר מכל העם, כי בלאו הכי היה פרוש וקדוש, רק לבש בגדים אלו בציווי השם 'לכבוד ולתפארת'. והיינו 'ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת', ולא לכונה אחרת.

כתב סופר

המשכת ישועה על ידי לבישת הרעזשוואלקא של ימות הקיץ

רבותינו הקדושים [- מבעלזא זי"ע], לבשו בימות הקיץ בגד עליון ראזשוואלקע, ואילו בימות החורף לבשו טיליפ, והיינו שהיה תפור פרווה - פעלץ בתוך הבגד פנימה, וכן בחוץ מעל הבגד, כדי לחמם מפני הקור העז.

וראוי להעתיק כאן מעשה פלא בענין זה, שסיפר כ"ק מהר"ם מבילגורינא זי"ע. שנה אחת בעיצומה של ימות החורף, הגיע אל כ"ק מרן מהר"י זי"ע חסיד אחד שהיה סוחר עצים, ונכנס אל הקודש פנימה, והתאונן בפני מרן זי"ע שכל מסחרו הוא בסכנה, מכיון שהוא עוסק בכריתת עצים, והוא משלחם על גבי הנהר. וכעת נהיה קור גדול וקפאו הנהרות, ולכן אינו יכול לשלוח את העצים על גבי המים, ועלול הוא להפסיד את כל הסחורה.

ונתן למרן סכום גדול עבור פדיון נפש, שיזכה לישועה. ומרן בירכו. והוסיף כ"ק מהר"ם זי"ע, שאף על פי שלא היה מנהג של מרן זי"ע לבקש מעות עבור ישועה, בכל זאת לקח אז את המעות מן הסוחר.

בשבת קודש שלאחריו, כאשר יצא מרן מביתו לעבר בית המדרש, אמר להמשמש, שיביא לו את הראזשוואלקע המיועד ללבוש בימות הקיץ.

ואכן מרן לבש את הראזשוואלקע הקייצי, במקום הטיליפ שהיה רגיל ללבוש בימות החורף, וכך הלך לבית המדרש.

ולאחר כמה ימים הגיע טלגרם לבעלזא, ששלח הסוחר ההוא, שמזג האויר השתנה לחם יותר, ומי הנהרות נפשו ונימוסו, ושלח את סחורתו על המים כרגיל, והיתה לו הרווחה.

הליכות הצדיקים (ערב שבת, בגדי שבת הערה מט; עמוד רו)

אכתמים לאצרכת

...

כב' הרב בעל נחלת יעקב יהושע שליט"א, שמועה טובה תדשן עצם על השיפור במצבו של אביו שליט"א, כה יתן ה' וכה יוסיף עד שישוב לבריאותו השלימה תתחדש כנשר נעוריקי, וברא מזכה אבא בהיותו עוסק בתורה ובהרבצתה.

ראיתי מש"כ בשם צדיקים לפרש שבחו של אהרן שלא שינה, ומה שהביא מספר 'ישמח ישראל' שאילו היה מטיל מצוה זה על הרב הקדוש מבארדיטשוב, היה שובר את המנורה ושופך את השמן מרוב התלהבות.

יש להוסיף על פנינה יקרה מש"כ בחידושי רבי נחמיה (בן השפת אמת) סי' ג' וז"ל ונ"ל עוד תירוך ליישב קושיית הבית יוסף וכו', וע"כ י"ל דזה גופא היה הנס בלילה הראשונה דבאם באמת היו מדליקין בהפך גופה היה להדליק באותה לילה הראשונה, אך כיון שנצרך להדליק ממנו ולא בו, ולכן כשהיה השמן מצומצם ממילא נשפך מעט ארצה ע"י המריק מכלי

אל כלי וכו', בפרט לפי מה שאמר בעל הקדושת לוי ז"ל על ויעש כן אהרן שלא שינה, כי באם היו נותנים להדליק המנורה להרב מברדיטשאו היה שופך את השמן מרוב פחד, ועכ"פ י"ל גם באיש פשוט המדליק את המנורה בבהמ"ק ויודע שהוא מצומצם יהיה לו מזה פחד וישפוך ארצה מעט, ומימלא היה הנס בלילה הראשונה עכ"ל.

ומה טוב ומה נעים האי פנינה יקרה להמליץ על הגליון הנפלא 'נחלת יעקב יהושע' ששם דגש להביא דברי הצדיקים הקודמים בלשונם מילה במילה, ולא שינה מדבריהם מאומה, אלא מוסיף עליהם קישוטי כלה עטרת תפארת לעמוסי בטן.

בברכה ובהערכה

יצחק פיינאבויט

בני ברק

...

כתבתי פעם באור הצפון בשם נכדו של הגאון רבי שבתי הערציג מסקאהל, שהיה בנו של הדומ"ץ מאילינוב, שסיפר איך נתקרב אביו למרן מהר"ש, והסיפור דומה מאוד לסיפור שהבאת משמיה דרבי מנחם שלמה מקאלוב, ויתכן מאוד שזה אותו סיפור, והנ"ל לא ידע מי היה האברך הנזכר.

וכה רשמתי:

רבי שבתי הנ"ל היה בנו של הגה"ח רבי וואלף מו"ץ ד'אולינוב' המוזכר בספר דובר שלום (סימן כב). "מפי עד נאמן החסיד מוהר"ר וואלויש דיין דק"ק אולינוב ז"ל שהיה פעם בל"ג בעומר אצל הרה"ק כ"ק מרן מהר"ש זי"ע" וכו' עיי"ש).

על אופן התקרבותו לבעלזא מקובל בין בני המשפחה כך:

רבי וואלף היה חתן בזילקוב. בימים ההם, היתה נהוג שבעת הנישואים קנו מעיל ארוך "א לאנגע קאפוטה" על אף שהיה יתר על המידה. מאחר שלא היו הפרוטה מצוייה בכיסם, חפצו שיאריך ימים ובמשך הזמן יכנס לתוכו ויגיע למידתו המדוייק... אחרי הנישואין קיבל תשוקה עזה לנסוע לבעלזא, ובאין פרוטה לפורטו, עמד בפרשת דרכים וביקש מן עוברי אורח ליקחם עמם עם עגלתם. וכך הוה, דא עקא בעלותו על העגלה נקרע לו הקאפוטה החדשה. הוא התיישב על מקומו בצער רב, וכך כשמחשבותיו עולות ונוגות הרהר בלבו: "מילא א קאפוטה אויב עס איז צוריסען קאהן מען עס נאך צו נייען, אבער א נשמה אויב עס איז צוריסען בעדארף מען שוין א רבי'ן"... וכך ניחם את עצמו שכדאי היה לו היזקו ובלבד לנסוע לצדיק.

ויהי כאשר הגיע לבעלזא ישב כ"ק מרן מהר"ש זי"ע מסובב עם תלמידים וחסידים, ובין הדברים חזר על דבריו כהאי לישניה: "מילא א קאפוטה אויב עס איז צוריסען קאהן מען עס נאך צו נייען, אבער א נשמה אויב עס איז צוריסען, צו דעם בעדארף מען שוין א רבי'ן"... מאז החליט שמקומו בבעלזא ונשאר דבוק לבעלזא כל ימיו.

אהרן אסטרייכר

[ברוקלין]

לעילוי נשמת הרה"ג היקר באנשים
רבי מרדכי מאיר ז"ל
בן הרה"ג ר' שמואל פינטר ז"ל
נלב"ע בדמי ימיו א דר"ח תמוז תשעח
תנצב"ה

הארות והוספות יתקבלו בברכה, לזיכוי הרבים

3690yb@gmail.com